

կան հիմնարկութեանը Ան ինչ ամբողջ կողմ-
կառու, եթէ չստանք քաղաք, գոնէ հարիւր
անից բաղկացած մի գիւղ կամ գյուղոյն նստա-
րանք իրա նստած ազգաւ աշխարհին անգամ չը
զայցաւ իր վերջին լուսման ձգել հասարակաց
զոյ գանձարանը Բազմիւն է գնու, որ Նոյնին
500-ից աւելի հայ բնակիչ ունի Կոլոնիայի
հարցնել, յարգել խնայողի, 5 բաժանորդ ու-
նէք արդեօք Նոյնում (Մեզոյն) ու «Գործին»
մասին խոսել անգամ աւելորդ են համարում,
որովհետեւ հաստատ կարելի է տեսլ, որ գրան-
ցից ե ոչ մի համարը զեկի համար չէք գտնի
մեր Նոյնում, բայց է հարկէ (Արարարից), այն
ես, ինչպէս յայտնի է, ակամայ, որի թիւերը
ամբողջ տարուայ ընկնողով անգամ կարողանա-
լու են մնում Կարճ, նույնիցն էլ հետադարձ-
վում ընդհանուր, ազգային հարցով: Դա մօտ չի
գնաց այն հիմնարկութեանը, այն գործին, որից
ստացուց հաստատ չլինանայ թէ մի քանի կողմէ
չա՛հ կայ իր ջերմը:

Մարտի զուրկ չեն նշնապէս և անմիջապա-
թիւնից: Մի քանի օրինակ էլ արան հաստատու-
թեան համար բերեցորդ այստեղի Բորոնցիք արան-
ցից հազարաւոր, (չեմ կարող տեսլ հասարակ-
կայուն որ եւ գործի կամ օրերին խնամատուր,
և տեսու կամ ուսուցիչ, քանի որ արանցից ե ոչ
մէկը զգուշութիւն չունի (Բորոնցի): չի քաշի
ու անհամաձայնութիւն մօտեց իմանալով միջ-
մէկի բունած ուղղութիւնը զուր չեկաւ միտման,
երկու իրար շնորհակալութիւն լինելով յետ, Աս-
տուծա կամ լինել ինչոցն իրանց տաննած պաշ-
տունը, մէկը աչ գնաց, միւրը ձախ, տակին միա-
ցուցն էլ տեսնելով իր վրա թողած լծի ծանրու-
թիւնը, վառվառելով, ինքն էլ ակամայ զգա-
ւանալով սակեւ յետ, ձեռքերը լուսնածով, գնում
է: Մի ապակի ընտրութեան թաղան էլ Նոյնին
այս տարի ունեցան: Էին, այն է 79—80 թուա-
կաններում ընտրված հազարաւորից ազգայն ու-
սումնարանին կից օրիորդաց ուսումնարանի չի-
նութիւնն էլ աւելացնելով, ուսումնարանի վրա
500 բուրջի պարտք են թողնում: Կային էլ նոր
հազարաւորաց ընտրութեան ժամանակը (Բորո-
նցի) մի չորս հազարաւոր, երկուսը ուսումնա-
կան, իսկ երկուսը տնտեսակն լսանի վրա:

Անցորդ չեմ համարում մի կարճատեւ հա-
լեցող էլ արանց գործունէութեան իրա ձեղն: Ար-
անց օրով հրամարական է տալիս տեսչի օգնա-
կան ե ուսուցիչ պ. Տէր-Բաղդասարը: Քանի
էլ տարիներով շարքանակ ե հայրն հաղ զուր
բերած օրիորդաց ուսումնարանը, մի քանի
ամիս ուսու վարժութիւն հանդիսութեան տակ
մնաւոր յետոյ, փակելով: Եկա Եւզովցի թիւա-
կան տեսուչ պ. Յ. Տէր-Գրիգորեանը, ուսում-
նարանի եւ մուտքը քննելուց ե կարելի բերե-
լուց յետ, 600 բուրջի ուսուցիչ, երեք աւարակա-
լից, ուսուցիչ արանց, չը ճարեք: Կնքը գնաց
Եւզով, իսկ ուսումնարանը իր առաջնուց փոքր
էլ շատեւ ունեցած փողով էլ զրկվելով, երկու
քահանաների ե մի տրամադրի թող հանդիսութե-
անը յանձնվեց ե այժմ զղբոցը օրհասականն է
հասած:

Նոր-Բարեկամ

ՆԱԽԱԿ ԳՈՐԹԻՒՑ

Մայիսի 21-ին

Փոթիկ մէջ կան երկու եկեղեցիք, մին հայոց,
միւս ռուսաց, բայց գրիտոնեայ գնաւորան ե-
կեղեցեայ պատկանողները շատ կան, և ամենքը
քանակաւ են հայ կամ ռուս (յոյն) եկեղեցիք,
ստացել խորհրդով:

Այստեղի գրիգորեան ե կաթոլիկ հայերը զո-
վան են իրանց համարախոսութեանը Գրիգորեան
քահանայ տանում: Հանդիսականութեանը ունի
այս ունիկի տալու ժամանակում են ե կաթոլիկ
հայերը: Այսպէս էլ կը լինեն ամենայն տեղերի
գրիգորեան ե կաթոլիկ հայերը միմեանց հետ,
եթէ չը գնանք շարանախան եկեղեցիները:

Այս օրերս վախճանվեցաւ այստեղի մի հայ կա-
թոլիկ, որի թաղանայ համար եկաւ Բալթայիցի
գոն լոյանէ (Անտանես, որի ազգանունից երե-
ւում է որ հայ է): Հանդիսականի տեղերն առա-
ջարկեան նշան, որ հանդիսականը անտես հայոց
եկեղեցին. նա մերժեց: Երեսուցիցք որ սա
գիմնադասիլ ուսումը վերջացնելով, գնացել է
Խալապ, այնտեղ ե մնացել է բաւական ուս-
ման մէջ: Սորանից տաս օր առաջ վախճանվեցաւ
Խնչիւնեանի երեկան. զարմեայ Բալթայիցի ե

կաւ գոն-Վ. Կարիկ, որը հայաստանցի է Խոտորիցի:
Ախալցխայից նրան տեղափոխել են Բու-
թայիս. սա ես չը կամեցայ. տանել հայոց
եկեղեցին հանդիսականին ե ոչ անգամ ընդունեց
եկեղեցու պարագաներ, որոնք թաղանայ ժամա-
նակ անուշտ ինքն չունէր բերած: Մի ե նոյն
ժամանակ թաղանայ կարգը կատարեց լստին լեզ-
ւով, որով ժողովուրդը մնաց զգուշ:

Ան ապուկ կաթոլիկ կեղեցիները, իրանց
Փանոսարիտութեանը քանդում են հայ ազգի
միութեան կապերը: Գոնէ այս կողմից գրիգո-
րեան կեղեցիները զոգելի են, ինչպէս ան-
ցեալները պատահեց խնդիրայութեանը: Զուգ-
ղիցում մի հայ կին վախճանվեցաւ, ինչպէս
միայն մի տուն հայ կար: Այստեղի հայ քահա-
նան այնտեղ եր, Նուրիցից վրաց քահանայներն
իրանց եկեղեցու զարգելով, տարաւ հանգուցեա-
լին նրանց եկեղեցին ե բուր կարգը կատարեց
այնտեղ:

Յ. Ռաֆայէլեան

ՆԱԽԱԿ ԲԱԳԻՌԻՑ

Մայիսի 30-ին

Ջատիկ տունը Քաղուրի մէջ պատահած ան-
կարգութիւնները, որոնց մասին ես իմ ժամանա-
կին արդէն հաղորդել եմ, առիթ է եղան ոտիկա-
նութեան ուշադրութիւնը հասարակութեան ա-
յաջողութեան վրա զարմանալու: Քաղաքային
վարչութիւնը ե ոստիկանութիւնը թուրք տնտ-
օսիկաներին (թագաւ) հրամարեցել է, նրանց
տեղ նշանակում է ուսուցիչ, որոնք թուրք
քաղաքային մութ անիկաների հետ այնքան ծա-
նօթ չեն որքան թուրքերը, բայց ունեն մի ա-
ռուելութիւն վերջիններից, այն է որ նրանք
արդարութիւնը երբեք չեն ձախ մի քանի կո-
պէկի համար: Այդ առաւելութիւնը մեծ նշանա-
կութիւն ունի ժողովրդի տնտ քաղաքային հա-
մար, որը մինչեւ այժմ հարկաւոր եղած զեպի-
նով թուրք ոստիկանների կողմից փոխանակ-
օգնութեան՝ դժուարութիւնների եր պատճառմ
թուրք տնտ ոտիկանի համար տարբութիւն էր
գտնել ամենայն մի զեպիւր մի որ ե ինչ ինչ-
չի տղիտութիւնից օգուտ քաղել, եր որ վերջի-
նին պատճառ էր գործ ունենալ նրա հետ: Այդ
քանը հաստատելու համար փաստեր շատ կարելի
է բերել, փաստեր, որոնք ոչ միայն հասարակ
նախօրհանի նեղ շահանքով իրանց կարող էին
հաստատել: Այսպէս կան այնպիսի հանգամանե-
րներ, որոնք փաստեց ակամայ տեսելու են մար-
դուն լուի այդ փաստերի մասին: Մինչեւ այժմ
ամենակ, եր որ գաւառական մասերը մի որչ
առաքանիկ ապտ ուր լինի:

Այստեղի հրեաները (Բուստատանում) պատա-
հող անկարգութիւնների պատճառով մեծ երկի-
ղի մէջ են: Լուր է տարածվել, թէ փաղը Բաղուրի
ուսու առնետաւորները մտադրել են անդառնալ
յարձակվել այստեղի փաղային հրեայ փաճա-
ռակներին վրա: Թէ որքան ճշմարիտ կը լինի
այդ լուրը, զգուշ ե նախազգուշել, միայն ես
երկ է ե այսօր անձամբ տեսնելով իմն ունեցա
մի քանի հրեայ փաճառականների հետ, նրանք
այդ լուրը հաստատում են նրանով, թէ ամենայն
օր իրանց մօտ լուրն են ծանօթ ե անձամբներ
նրանց նախազգուշացնում: Համար: Վաղվանից
որ առաջ տուն է շարունակ երեք օր, հրեաները
մտադր են կողպած պահել իրանց խանութնե-
րը: Ասում են թէ կառավարչութիւնը հարկաւոր
կարգադրութիւններ է անում կարգը պահպանե-
լու համար: Ինչ ե ինչ կը սպասենք մինչեւ փա-
ղը ե տեսնենք ինչ կը պատահի. երանք թէ այդ
տուն օրերը առանց խառնակութիւնների անց-
նեն, Բայց հայրն թէ այդ լուրը հաստատել, օ-
րովհետեւ այստեղ ուսուցիչը առիթ չունեն ջըր-
գովելու: Բաղուրի հրեայ փաճառականների վե-
րանց երբեք չէ կարելի հաստատացնել օր-
հաստանի հրեաների հետ հարաւարակութեան
կողմից: Բաղուրի հրեաները մի ե նոյն տեսակ
համեմտ փաճառականներն են, ինչպէս հայ ե ուսու
փաճառականները:

Նամակա վերջացում եմ մի ուրիշ լուրով:
«Русскіи Кургере» լրագրի № 119-ին մէջ արդ-
ված Բաղուրից զրկած թղթակցութեան համար,
ասում են մի քանի անձներ կամուրջ են դառ
քանալ թղթակցի դէմ, որովհետեւ այդ թղթակ-
ցութիւնը վրաւորել է նրանց: Դառ քաղաքնե-
րից զիստաւոր տեղաւոր քաղաքականն է, որի
մասին միշտալ թղթակցութեան մէջ ասված են:

Թէ նա փոխանակ իր պաշտօնը կատարելու, օր-
հաստում է միջնորդութեանը, օրհակ իրը թէ
մի օրով մէջ ես զրկականներից գնել է 1000
բուրջով մի գետին ե ծախել է ուրիշին 7000
բուրջով: Ասում են թէ գաւառապետը հնարակ
է «Рус. Кургере» լրագրի խնայողի, որ սա
յայտնէ թղթակցի անունը: Բայց խնայողը
պատահականն է թէ ինչն է պատահականաւ
թղթակցութեան համար:

Նամակա վերջացած էր, երբ լսեցի թէ քա-
ղաքայինը հրախիլ է բուր տեղային գոր-
ծարանատերերին ե խնդրել, որ սեպ համե-
զեն իրանց գործարարներին անկարգութիւններ
չանել: Վաղը փաղայինը կարգապահ զինուոր-
ներ կը լինեն: Այստեղ են նախազգուշարեան
թիֆլիսից:

Երկրանայալ

ՆԱԽԱԿ ԽՊԵՐԱԳԻՐ

Փոթիկ, 3-ին յունիսի

«Մշակի» 95-դ համարում Ֆրանսիայից զրկած
պ. Լանդիշի նամակը, որ յիշում եր պ. Գիւր-
բիէի առաջարկութիւնը, փաթեղում Ֆրանսիան
ընտել հայոց օրդան հիմնելու, մեծ համակրե-
թեանը ընդունելու: Մեր ե մեր ծանօթ մի քա-
նի երեստարդներից, ե խնդրեցին ինչ, որ այս
փաթեղի շամանով զրկեմ ձեզ, ինչոքով շառ-
պէս «Մշակի» 96-դ համարում վնչ է յայտնվում
վերնագրով առաջնորդ յոգնածում յայտնած
ձեռ միաբը իրադրեցում, այն է զինել ուղ-
ղակի պ. Գիւրբիէին ե խնդրել ստորագրութեան
թիֆլիսից:

Մեր մեր ծանօթ երեստարդների հետ միա-
սում, որ թեով զեւ 5—6 հոգի ենք, խոտա-
նում ենք այն օրդանի հիմնելու օրից, մի մի
օրինակ քաճանորը գրելու թէ որքան անհրա-
մեշտ ե օգտակա ե երազական մի լիւրտու
հայոց օրդան ունենալը, մանաւանդ մի ազգի
այսպիսի ժամանակ, այդ յայտնի է ամեն մի
քանիսց անկեղ, միայն մենք մեր կողմից կը
ցանկանա ե կը հրաւիրենք մեր ազգայնաց ու-
շադրութիւնը այս հարցի վերաբերութեանը:

Իթիկ է. Պոլսի հայ հասարակութիւնը, մնաց
առաջ ազգային մտղով, անաշարի միայն այս
հարցին, մենք յուսով ենք, որ թիֆլիսի հայ հա-
սարակութիւնը սիրով կընդունի այդ առաջար-
կութիւնը, մանաւանդ որ, ընդամենը միայն 200
բաժանորդ է հարկաւոր: Այ թէ թիֆլիսի հասա-
րակութիւնը, այդ միայն ուսանողները կարող էր
ցանկանա այս թիֆլիս պահանջը, մինչդեռ քանա-
կան Գաթի-Միսրա անարգականացող խորո-
շական ներկայացուցիչներ վրա հարկանելով են
փառնում: Իթիկ Բալի-Միսրա պիւսում, որ ներ-
կայացնում է հանդիսականների մտղորդեան
անարգականութեան պատկերը, այնպէս հա-
մարութեան է ընդունվում, ինչու չը համակ-
րել էր պ. Գիւրբիէի ձեռքով հիմնելու այն օրդա-
նին, որի միջոցով լուսաւորեալ աշխարհին, եւ-
րոպային պէտք է ներկայացնելու հայութեան
համաճիր աշխի նկարագրել, ե թիւրքալի հայ
մտղորդի թշուառութիւնները...

Ա. Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՂԱՐԱՐԱ

Քաղաքական իշխան Ալեքսանդր յոյս ու-
նի, որ իր արած քայլը կաճողին, որովհետեւ
ու նրա առաջարկութիւնը ընդունվել է
եւրոպական երեք պետութիւններից, որոնք
ցանկանում են, որ իշխանը չը հրաժարի
բոլորական գահից: Բ. Կուսն էլ իր կող-
մից կը պաշտպանի իշխանին, որովհետեւ
նա ե ոչինչ օրդա չունի Քաղաքային կա-
ռավարութեան փոխելուց: Մինչեւ ընտ-
րութիւնների կատարվելը իշխանը հինգ
գինեւորական նախագահներ են, նշանա-
կան, որոնք անասանքան իշխանութիւն կու-
նենան նախագահական վարչութիւնների վրա:
Հասարակականները հրահանգներ կը ստա-
նան անմիջապէս միմեարեութեան նախա-
գահից:

Իշխանին ընդգիմադրող կուսակցութիւնը
կարգաթիւն առաջնորդութեանը մտադր է

պատահականի իշխան Ալեքսանդրի ողբա-
րարութեանը մի ազգաբարութեանը, որով
պէտք է հերքել այդ կուսակցութեանը վրա
գրած մեղադրանքները ե յայտնվել, թէ ընդ-
գինադրականները փորձի համար կընդ-
նեն իշխանի առաջարկութիւնը միայն երեք
տարի ժամանակով: Այդ ժամանակը բա-
ւական է փորձելու համար, եթէ իշխանի
առաջարկութիւնը կարող է լուսնել բո-
լորական գործերի զրուցիւնը: Ամենքը
հաստատած են, որ բոլորական իշխանը
չի ընդունի այդ ստաջարկութիւնը:

ՍԵՐԻՈՒ

Մի քանի լրագիրներ հաղորդում են,
որ օգոստոսի 22-ին իշխան Միլան Սեր-
իայի թագաւոր կը յայտնվի ե որ այդ
գործի համար արդէն ստացված է աւստր-
ուգարական կառավարութեան համաձայ-
նութիւնը: Բէլգրադի մէջ լուր է տարած
ված, որ այդ գործին ոչ մի պետութիւն
չի ընդգիմանայ, որովհետեւ Եւրոպայի հա-
մար մի ե նոյն է Սերիան իշխանութիւն
կը լինի, թէ թագաւորութիւն:

Սերիական երկաթուղիները կը միանան
թիւրքաց երկաթուղիներին հետ Կրսիայի
մէջ, որովհետեւ առաջվայ նշանակված տե-
ղից անշարժաւ ե յայտնվել: Արդեօք զգի-
րա աշխատանքները արդէն սկսված են:
Կրսիայի ե Նիշի մէջ կառուցվող երկա-
թուղին աղանում է Սերիական դիմաւ ա-
մենապատուաւ զաւար մէջ: Իշխան Միլան
պատրաստում է յունիս ամենի Բելգիւ ու-
ղիւրից ե մնայ միայնակ միւսեւ կը վերջա-
նայ իր պալատի շինութիւնը: Պատում
են, որ իշխան Միլանի ճանապարհորդ-
ութեան նպատակն է գերմանական կառավա-
րութեան համաձայնութիւնը ստանալ Սեր-
իան թագաւորութիւն յայտնելու: Համար

ՆԱԳԻՒԼ

Անգլիական կառավարութիւնը շարժանաց
զգուշութեանը է վարվում իրանցան
չփոխված ազգաբարութեան հետ: Անգ-
լիական քաղաքական ազատամար լրագիրները
այն կարծիքի են, որ կառավարութիւնը
վերջապէս կը ոչնչացնէ իրանցական կա-
ռավարութեան միութիւնը, ե ոչնչացնել վեր-
ել զին այն քաղաքական ցոյցները, որ կա-
տարել են տայիս անուական իրանցանց
նրան միութեան հետեղած անգանները:
Բայց Գլազգոսն յայտնել համարեցին ժո-
ղով մէջ, որ կառավարութիւնը չէ կը մը-
տուել կառուածական միութեան ոչնչացնել
ու մասին, որովհետեւ այդպիսի կորպ-
րութիւնը ընդգիմ էր լինել օրենքներին,
որոնք թիւյլ են տայիս օրենքների ե ընկե-
րութիւնների ապառաքութիւնը: Իսկ պոլս-
մնացիլ նոր քաղաքական օրենքի խնդրիլ
կառավարութիւնը միասնակ է համարում
«Times» լրագրի կարծիքով Գլազգոսի
այդպիսի փառնուրդ փառնալու ե ե այս-
տեւ հետեւ իրանցանց մէջ պատահած անց-
քերի համար կառավարութիւնը պատա-
կանաւոր կը լինի Լրագիրների մեծամե-
նութիւնը նոյնպէս այդ կարծիքի է, թէ
պետ ամենքը փառնաւոր են այն գլուխ-
կութիւնը, որ առիթ է տայիս Գլազգոսին
չը զիմել փառնական խառն միջոցների ի-
րանցական շարժումը Գլազգոսի «Daily
News» ազատամար լրագրի կարծիքով ան-
կարելի է փակել իրանցական կառավար-
կան միութիւնը առանց մի նոր օրենքի
ե որ առիթ լաւ է գործել խառն միջոցնե-
րով, օրենքի հիման վրա յայտնաւոր գործ-
ութիւններից դէմ, քան թէ միջոց չի
տալ իրանցանցներին հաւաքել ե քննիլ
իրանց օրինակը շահեր կառուածական մի-
ութեան առաջնորդութեանը, որի ցոյց-
ութիւնը ապօրինի չէ: Բայց մի կը իրանց-
կան ե արմատական լրագիրները մասնա-
կան են լինում այն իրողութեան վրա, որ
Անգլիան ունի նոյնպէս օրդերի ժողով, որ
այլ ինչ է, եթէ ոչ արմատական անե-
ցող կառուածատերերի միութիւն: Եթէ լր-
ագրը այդպիսի մի գորար որ միութիւն ու-
նեն, որքան անկարգութիւն իրանց ժողով
տարաբար զրկացնելներ իրանց ժողով
ունենալ:

Կառուածական օրինաճի քննութիւնը
չարանակում է պարսկանութիւն մէջ ե ան-
շարժաւոր յարաւորութիւնը Գլազգոսի վրա